

Briselē, 2026. gada 3. jūlijā
(OR. en)

11134/26

ECOFIN 924
UEM 328
SOC 453
EMPL 255
COMPET 868
ENV 844
EDUC 310
ENER 466
JAI 904
GENDER 141
JEUN 184
SAN 542
ECB
EIB

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	PADOMES IETEIKUMS par Portugāles ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

Pielikumā ir pievienots minētais Padomes ieteikuma projekts, kas ir pārskatīts un par ko ir panākta vienošanās dažādās Padomes komitejās un ko galīgajā redakcijā ir sagatavojusi Ekonomikas un finanšu komiteja, balstoties uz Komisijas priekšlikumu COM(2026) 222 final.

PADOMES IETEIKUMS

par Portugāles ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 ¹, un jo īpaši tās 3. panta 3. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>).

tā kā:

- (1) Regulā (ES) 2024/1263 ir precizēts, ka ekonomikas pārvaldības sistēmas mērķi ir veicināt stabilas un ilgtspējīgas publiskās finanses, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi un noturību, izmantojot reformas un investīcijas, un novērst pārmērīgu valdības budžeta deficītu. Regulā ir noteikts, ka Padome un Komisija Eiropas pusgada kontekstā veic daudzpusēju uzraudzību saskaņā ar Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) izklāstītajiem mērķiem un prasībām. Eiropas pusgads jo īpaši ietver konkrētām valstīm adresētu ieteikumu formulēšanu un īstenošanas uzraudzību.
- (2) Komisija 2025. gada 25. novembrī pieņēma atzinumu par Portugāles 2026. gada budžeta plāna projektu. Tajā pašā dienā Komisija, pamatojoties uz Regulu (ES) Nr. 1176/2011, pieņēma 2026. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Lietuva nebija minēta starp tām dalībvalstīm, par kurām būs jāizstrādā padziļināts pārskats. Komisija pieņēma arī ieteikumu attiecībā uz Padomes ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku, ieteikumu attiecībā uz Padomes ieteikumu par cilvēkkapitālu Eiropas Savienībā, kā arī priekšlikumu attiecībā uz 2026. gada vienoto nodarbinātības ziņojumu, kurā analizēta nodarbinātības pamatnostādņu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošana. Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku ² Padome pieņēma 2026. gada 21. aprīlī un vienoto nodarbinātības ziņojumu un ieteikumu par cilvēkkapitālu – 2026. gada 9. martā.
- (3) Komisija 2025. gada 29. janvārī publicēja Konkurētspējas kompasu – stratēģisku satvaru, kura mērķis ir nākamajos piecos gados palielināt Savienības globālo konkurētspēju. Tajā ir noteikts, ka trīs pārmaiņu imperatīvi, proti, inovācija, dekarbonizācija un konkurētspēja, kā arī drošība, ir būtiski ilgtspējīgas ekonomikas izaugsmes pīlāri. Kopš Konkurētspējas kompasa publicēšanas tas ir izmantots Eiropas pusgada darbā, proti, ar tā palīdzību ir nodrošināts, ka dalībvalstu ekonomikas politika atbilst ES stratēģiskajiem mērķiem un ka tiek izveidota vienota pieeja ekonomikas pārvaldībai, kas visā Savienībā veicina ilgtspējīgu izaugsmi, inovāciju un noturību.

² OV C, C/2026/2434, 28.4.2026., ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj>.

- (4) 2026. gadā Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgads risinās vienlaikus ar Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) noslēguma posma īstenošanu ³. Atveseļošanas un noturības plāniem (ANP) līdztekus kohēzijas politikas finansējumam ir bijusi būtiska nozīme, lai rezultatīvi sasniegtu Eiropas pusgada politikas prioritātes, jo šie plāni bija nepieciešami, lai efektīvi pievērstos visām problēmām, kas konstatētas iepriekšējos ciklos konkrētām valstīm adresētajos attiecīgajos ieteikumos, vai arī būtiskai to daļai, un Eiropas kohēzijas politikas finansētajās programmās bija jāņem vērā konkrētai valstij adresētie ieteikumi. Tuvojoties ANM darbības beigām, joprojām ir būtiski saglabāt un izmantot ANM ietvaros atbalstītās un īstenotās reformas, jo īpaši tās, kas palīdz risināt konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos konstatētās problēmas.
- (5) Komisija 2026. gada 3. jūnijā publicēja 2026. gada ziņojumu par Portugāli. Tajā tika izvērtēts, kā Portugāle īstenojusi 2025. gadā tai adresētos ieteikumus un kā tā īsteno ANP. Pamatojoties uz minēto izvērtējumu, ziņojumā par valsti tika identificētas visneatliekamākās problēmas, ar kurām saskaras Portugāle. Tajā tika vērtēts arī Portugāles progress Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā un Savienības pamatmērķrādītāju sasniegšanā nodarbinātības, prasmju un nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas jomā, kā arī progress Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>).

- (6) Padome 2025. gada 21. janvārī pēc Komisijas izvērtējuma un ieteikuma pieņēma ieteikumu, ar ko apstiprina Portugāles valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu ⁴. Plāns aptver laikposmu 2025.–2028. gadam un atspoguļo fiskālo korekciju četru gadu garumā. Padome ieteica šādus neto izdevumu maksimālos pieauguma tempus: 5,0 % 2025. gadā, 5,1 % 2026. gadā, 1,2 % 2027. gadā un 3,3 % 2028. gadā, un tiem atbilstošie maksimālie kumulatīvie pieauguma tempi, kas aprēķināti attiecībā pret 2023. bāzes gadu, ir 17,4 % 2025. gadā, 23,4 % 2026. gadā, 24,8 % 2027. gadā un 28,9 % 2028. gadā.
- (7) Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un tā sekas ir eksistenciāls izaicinājums Eiropas Savienībai. Komisija ir aicinājusi dalībvalstis koordinēti pieprasīt Stabilitātes un izaugsmes pakta valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšanu, lai atbalstītu ES centienus panākt strauju un būtisku aizsardzības izdevumu palielinājumu ⁵, un Eiropadome 2025. gada 6. marta sanāksmē atzinīgi novērtēja šo priekšlikumu. Pēc Portugāles lūguma Padome 2025. gada 8. jūlijā pēc Komisijas ieteikuma pieņēma ieteikumu, kas ļauj Portugālei novirzīties no ieteiktajiem neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem ⁶. Laikposms, kad tiek aktivizēta valsts izņēmuma klauzula (2025.–2028. gads), ļauj Portugālei pārskatīt valdības izdevumu prioritātes vai palielināt valdības ieņēmumus, lai ilgstoši lielāki aizsardzības izdevumi neapdraudētu fiskālo ilgtspēju vidējā termiņā.

⁴ Padomes Ieteikums (2025. gada 21. janvāris), ar ko apstiprina Portugāles vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu (OV C, C/2025/641, 21.1.2025., ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/641/oj>).

⁵ Komisijas paziņojums “Aizsardzības izdevumu pieauguma iekļaušana Stabilitātes un izaugsmes paktā”, Brisele, 19.3.2025., C(2025) 2000 final.

Padomes Ieteikums (2025. gada 8. jūlijs), ar ko Portugālei ļauj novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, kurus noteikusi Padome saskaņā ar Regulu (ES) 2024/1263 (Valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšana) (OV C, C/2025/3972, 20.8.2025., ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/3972/oj>).

- (8) Portugāle 2026. gada 30. aprīlī iesniedza 2026. gada progresa ziņojumu ⁷, kurā iztīrāja neto izdevumu ieteikto maksimālo pieauguma tempu ievērošanu un tādu reformu un investīciju īstenošanu, ar ko reaģē uz galvenajām problēmām, kuras konstatētas Eiropas pusgada konkrētai valstij adresētajos ieteikumos. Gada progresa ziņojums atspoguļo arī Portugāles pienākumu divreiz gadā ziņot par panākto progresu atveseļošanas un noturības plāna īstenošanā saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 27. pantu.
- (9) Reālā IKP pieaugums 2025. gadā bija 1,9 %, un SPCI inflācija bija 2,2 %. Komisijas 2026. gada pavasara prognozē paredzēts, ka reālais IKP 2026. gadā palielināsies par 1,7 % un 2027. gadā par 1,8 %, taču SPCI inflācija 2026. gadā plānota 3,0 % apmērā un 2027. gadā 2,3 % apmērā.
- (10) Saskaņā ar *Eurostat* sniegtajiem datiem ⁸ Portugāles vispārējās valdības budžeta pārpalikums pieauga no 0,6 % no IKP 2024. gadā līdz 0,7 % no IKP 2025. gadā. Pamatojoties uz politikas pasākumiem, kas bija zināmi prognozes termiņa datumā, Komisijas 2026. gada pavasara prognozē paredzēts, ka deficīts 2026. gadā būs 0,1 % no IKP un 2027. gadā – 0,4 % no IKP. Samazinājums 2026. gadā galvenokārt atspoguļo ietekmi, ko rada valdības atbalsta pasākumi, kuri veikti, reaģējot uz vētrām, kas skāra Portugāli janvārī un februārī, apvienojumā ar turpmāku fiskālās politikas pasākumu ietekmi, kas pasliktina bilanci. Deficīta izmaiņas 2027. gadā galvenokārt atspoguļo ietekmi, ko rada papildu fiskālās politikas pasākumi, kuri pasliktina bilanci, tostarp jauns mājokļu tiesību aktu kopums un uzņēmumu ienākuma nodokļa samazinājums.

⁷ 2026. gada progresa ziņojumi ir pieejami https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

⁸ *Eurostat* euro rādītāji, 2026. gada 22. aprīlis.

- (11) Pamatojoties uz Komisijas aplēsēm, fiskālā nostāja ⁹, kas sevī ietver gan valsts, gan ES finansētos izdevumus, 2025. gadā kopumā bija neitrāla. Tiek prognozēts, ka 2026. gadā tā būs ekspansīva, proti, 1,6 % no IKP, bet 2027. gadā – ierobežojoša, proti, 1,3 % no IKP.
- (12) Saskaņā ar *Eurostat* sniegtajiem datiem ¹⁰ Portugāles vispārējās valdības parāds samazinājās no 93,5 % no IKP 2024. gada beigās līdz 89,7 % no IKP 2025. gada beigās. Parāda attiecības samazinājums 2025. gadā galvenokārt atspoguļo primāro pārpalikumu un labvēlīgu izaugsmes un procentu likmes starpību. Pamatojoties uz prognozes termiņa datumā zināmajiem politikas pasākumiem, Komisijas 2026. gada pavasara prognozē paredzēts, ka parāda attiecība pret IKP līdz 2026. gada beigām samazināsies līdz 87,6 % un līdz 2027. gada beigām samazināsies vēl vairāk – līdz 86,0 %. Samazinājums 2026. un 2027. gadā galvenokārt atspoguļo paredzamo pastāvīgo primāro pārpalikumu un labvēlīgo izaugsmes un procentu likmes starpību.
- (13) Saskaņā ar *Eurostat* datiem ¹¹ kopējie vispārējās valdības izdevumi aizsardzībai Portugālē 2025. gadā bija 0,8 % no IKP. Saskaņā ar Komisijas 2026. gada pavasara prognozi aizsardzības izdevumi 2026. gadā tiek prognozēti tādā pašā līmenī. Tas atbilst pieaugumam par 0,0 procentpunktiem no IKP salīdzinājumā ar 2021. atsaucēs gadu ¹².

⁹ Fiskālā nostāja tiek definēta kā vispārējās valdības pamata budžeta stāvokļa izmaiņas pret iepriekšējo gadu. Tās mērķis ir novērtēt ekonomikas stimulu, ko rada fiskālā politika – gan tā, kas attiecas uz valsts finansējumu, gan tā, kas attiecas uz finansējumu no ES budžeta. Fiskālā nostāja tiek mērīta kā starpība starp i) vidēja termiņa potenciālo izaugsmi un ii) primāro izdevumu izmaiņām, atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus un ietverot izdevumus, ko finansē ar neatmaksājamu atbalstu (dotācijām) no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citiem Savienības fondiem.

¹⁰ *Eurostat* euro rādītāji, 2026. gada 22. maijs.

¹¹ *Eurostat*, valdības izdevumi pēc valdības funkciju klasifikācijas (COFOG).

¹² NATO aizsardzības izdevumu definīcija atšķiras no valdības funkciju klasifikācijā (COFOG) lietotās aizsardzības izdevumu definīcijas. Turklāt atšķirības varētu izraisīt arī izdevumu, jo īpaši ar militāro ekipējumu saistītu izdevumu, ierakstīšanas laiks, tāpēc ka NATO pārskatos netiek ievēroti nacionālo kontu noteikumi par ierakstīšanas laiku.

- (14) Savienība joprojām saskaras ar energoapgādes traucējumu un paaugstināta cenu svārstīguma risku, ko saasina ģeopolitiskā spriedze, kura ietekmē globālos naftas un gāzes tirgus. 2022.–2023. gada enerģētiskās krīzes laikā gūtā pieredze liecina, ka plaši pasākumi, kas nav mērķorientēti, rada lielas fiskālās izmaksas un ir sociāli un ekonomiski neefektīvi. Kopš 2026. gada februārī sākās karš Tuvajos Austrumos, Portugāle ir pieņēmusi fiskālās politikas pasākumus, lai mazinātu augsto enerģijas cenu ietekmi uz mājsaimniecībām un uzņēmumiem ⁽¹³⁾. Tie ietver nemērķtiecīgu akcīzes nodokļa samazinājumu dīzeļdegvielai un benzīnam bez noteikta termiņa, turpmāku mērķtiecīgu atbalstu transporta, lauksaimniecības un zivsaimniecības nozarei, kā arī mērķtiecīgus pārvedumus sociālā sektora struktūrām, taksometru uzņēmumiem un ugunsdzēsības asociācijām. Mērķorientētie atbalsta pasākumi beigsies 2026. gada 30. jūnijā. Saskaņā ar Komisijas 2026. gada pavasara prognozi šo pasākumu fiskālās izmaksas 2026. gadā sasniegs 0,1 % no IKP arī tad, ja visi šie pasākumi tiktu pagarināti līdz 2026. gada beigām.
- (15) Pamatojoties uz Komisijas aprēķiniem, neto izdevumi Portugālē 2025. gadā pieauga par 5,5 % un 2024. un 2025. gada kumulatīvais pieaugums bija 18,7 %. Neto izdevumu pieaugums 2025. gadā ir lielāks par ieteikto maksimālo pieauguma tempu un atbilst novirzei 0,2 % apmērā no IKP gada griezumā. Aplūkojot kopā 2024. un 2025. gadu, arī neto izdevumu kumulatīvais pieauguma temps pārsniegs ieteikto maksimālo pieauguma tempu, kas kumulatīvi atbilst novirzei 0,4 % apmērā no IKP. Ņemot vērā valsts izņēmuma klauzulas nodrošināto elastību lielākiem aizsardzības izdevumiem un aplūkojot 2024. un 2025. gadu kopā, neto izdevumu kumulatīvā novirze ir 0,4 % apmērā no IKP. Tajā pašā laikā, kā norādīts, 2025. gada budžeta stāvoklis bija ar pārpalikumu.

¹³ Tas atspoguļo situāciju Komisijas 2026. gada pavasara prognozes termiņa datumā (2026. gada 4. maijs).

- (16) Pamatojoties uz Komisijas aprēķiniem, tiek prognozēts, ka neto izdevumi Portugālē 2026. gadā pieaugs par 5,6 % un 2024., 2025. un 2026. gada kumulatīvais pieaugums būs 25,2 %. Neto izdevumu prognozētais pieaugums 2026. gadā ir lielāks par ieteikto maksimālo pieauguma tempu un atbilst novirzei 0,2 % apmērā no IKP gada griezumā. Aplūkojot 2024., 2025. un 2026. gadu kopā, tiek prognozēts, ka neto izdevumu kumulatīvais pieauguma temps arī pārsniegs ieteikto maksimālo pieauguma tempu, kas kumulatīvā izteiksmē atbilst novirzei 0,6 % apmērā no IKP. Ņemot vērā valsts izņēmuma klauzulas nodrošināto elastību lielākiem aizsardzības izdevumiem un aplūkojot 2024., 2025. un 2026. gadu kopā, prognozēto neto izdevumu kumulatīvā novirze ir 0,6 % apmērā no IKP. Tajā pašā laikā, kā norādīts, 2026. gada budžeta stāvoklis tiek prognozēts tuvu līdzsvaram.
- (17) Iedzīvotāju novecošana, kā arī prognozētā darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanās rada spiedienu uz Portugāles paaudžu solidaritātes pensiju sistēmas ilgtspēju vidējā termiņā. Tiek prognozēts, ka valsts pensiju izdevumi nākamajās divās desmitgadēs turpinās pieaugt no 12,8 % 2025. gadā līdz 15,1 % 2045. gadā ¹⁴. Tiek prognozēts, ka Portugālē 2045. gadā būs trešā lielākā pensiju izdevumu attiecība pret IKP visās dalībvalstīs, un prognozētie valsts pensiju sistēmas izdevumi sasniegs maksimumu 2046. gadā. Portugālē likumā noteiktais pensionēšanās vecums ir saistīts ar paredzamo mūža ilgumu, lai uzlabotu pensiju sistēmas ilgtspēju. Portugāle arī izveidoja darba grupu, kuras mērķis ir noteikt stratēģijas un novērtēt priekšlikumus, lai nodrošinātu pensiju sistēmas ilgtspēju, tostarp atkārtoti izvērtēt priekšlaicīgas pensionēšanās shēmu un veikt pētījumu par daļējas pensionēšanās mehānismiem. Tomēr darba grupa vēl nav iesniegusi ziņojumu, tostarp konkrētus politikas priekšlikumus, un Portugāle nav veikusi papildu strukturālos pasākumus, kas nepieciešami, lai mazinātu spiedienu uz valsts pensiju sistēmu. Turklāt Portugāles papildpensiju shēmas joprojām nav pietiekami attīstītas un aptver tikai nelielu daļu darbaspēka. Tas arī mazina Portugāles potenciālu mobilizēt ilgtermiņa ietaupījumus produktīvām investīcijām.

¹⁴ Eiropas Komisija, 2024. gada ziņojums par novecošanu: ekonomikas un budžeta prognozes ES dalībvalstīm (2022–2070), iestāžu dokuments 279, 2024. gada aprīlis.

- (18) Portugāles nodokļu sistēmā nodokļu izdevumi ir plaši izplatīti, un vairākos dažādos tiesību aktos ir paredzēti gandrīz 800 dažādi nodokļu izdevumi. Nodokļu izdevumi var būt efektīvs rīks konkrētu politikas mērķu sasniegšanai. Tomēr tie arī noved pie tā, ka netiek gūti ieņēmumi, kā arī veicina nodokļu sistēmas sarežģītību un var ietekmēt ienākumu nevienlīdzību. Saistībā ar atvēršanos un noturības plānu Portugāle ir spērusi pirmo soli, lai novērstu lielos nodokļu izdevumus, izveidojot jaunu, pastāvīgu nodokļu politikas vienību (zināma kā *U-TAX*), kuras mērķis ir uzraudzīt un novērtēt nodokļu izdevumus. Tomēr pēc *U-TAX* novērtējuma ziņojuma publicēšanas efektīva rīcība nodokļu izdevumu racionalizēšanai joprojām ir ierobežota. 2024. gadā tikai pievienotās vērtības nodokļa izdevumi vien veidoja 4,3 % no IKP. Plaša samazinātu un starpposma PVN likmju izmantošana viesmīlības pakalpojumiem (izmitināšana viesnīcā, restorāniem un ēdināšanas pakalpojumiem) var sniegt nesamērīgu labumu mājāsaimniecībām ar augstākiem ienākumiem. Daudzi stimuli un atbrīvojumi arī ievērojami palielina uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmas sarežģītību. Portugāle varētu uzlabot savas nodokļu sistēmas efektivitāti, racionalizējot nodokļu izdevumus, tostarp tos, kas saistīti ar samazinātām un starpposma pievienotās vērtības nodokļa likmēm un uzņēmumu ienākuma nodokli. Turklāt Portugāles nesamaksātie nodokļu parādi attiecībā pret IKP joprojām ir vieni no augstākajiem ES, neraugoties uz pastāvīgu samazinājumu kopš 2021. gada.
- (19) Joprojām ir būtiski sistemātiski, jēgpilni un savlaicīgi iesaistīt vietējās un reģionālās pašvaldības, sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību un citas attiecīgās ieinteresētās personas, lai nodrošinātu plašu līdzdalību sekmīgā Savienības finansēšanas instrumentu īstenošanā, kā arī Eiropas pusgada kontekstā.

- (20) Portugālē kohēzijas politikas programmu īstenošana, kas ietver atbalstu no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF), Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+) un Kohēzijas fonda (KF), joprojām ir zem ES vidējā rādītāja gan projektu atlases, gan maksājumu ziņā. Ir svarīgi izvērst un paātrināt centienus nodrošināt investīciju ātru īstenošanu, vienlaikus maksimāli palielinot to ietekmi uz vietas. Portugāle jau veic pasākumus saskaņā ar tās kohēzijas politikas programmām, lai veicinātu konkurētspēju un izaugsmi. Tomēr Portugāle joprojām saskaras ar īstenošanas problēmām, tostarp tām, kas saistītas ar publiskā iepirkuma procedūru kavēšanos pārsūdzību dēļ, ierobežotām tehniskajām un administratīvajām spējām, kavēšanos līgumu slēgšanas atbalstā starp vadošajām iestādēm un starppašvaldību kopienām, kas atbild par teritoriālajiem instrumentiem, ilgām rūpniecības licencēšanas un atļauju piešķiršanas procedūrām, prognozējamās plānošanas trūkumu un nepietiekamu rūpīgi izstrādātu projektu plūsmu. Tajā pašā laikā Portugālei ir jāpaātrina TPF īstenošana, jo līdzekļi ir jāizmaksā līdz 2026. gada beigām. Ir būtiski nodrošināt, ka ātri un efektīvi tiek īstenotas jaunās investīcijas, ko Portugāle ir identificējusi kohēzijas politikas fondu vidusposma pārskatīšanā, jo īpaši tās, kas saistītas ar piecām Vidusposma pārskatīšanas regulā ¹⁵ noteiktajām prioritātēm.
- (21) Portugāle saskaras ar vairākām problēmām, kas saistītas ar vienkāršošanu, uzņēmējdarbības vidi, pētniecību un inovāciju, piekļuvi finansējumam un izaugsmes finansējumam, likumdošanas kvalitāti, transportu, atjaunīgo enerģiju, energoinfrastruktūru un tīkliem, energoefektivitāti, vides politiku, resursu pārvaldību, pielāgošanos klimata pārmaiņām, veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi, prasmēm, izglītību un apmācību, kā arī mājokļiem.

¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2025/1914 (2025. gada 18. septembris), ar ko groza Regulas (ES) 2021/1058 un (ES) 2021/1056 attiecībā uz īpašiem pasākumiem stratēģisku problēmu risināšanai vidusposma pārskatīšanas kontekstā.

- (22) Neraugoties uz pēdējos gados panākto progresu, administratīvais un regulatīvais slogs joprojām ir būtisks šķērslis uzņēmumu darbībai Portugālē. Šie šķēršļi negatīvi ietekmē Portugāles tirgu pievilcīgumu, samazina konkurenci un mazina Portugāles uzņēmumu spēju augst, ieviest jauninājumus un palielināt ražīgumu. Konkrētāk, uzņēmumi turpina ziņot par ilgām rūpniecības licencēšanas un atļauju piešķiršanas procedūrām, kuras tie uzskata par būtisku šķērslī investīcijām. Neraugoties uz zināmu progresu, kas panākts šo procesu saīsināšanā un racionalizēšanā, vietējās pašvaldības saskaras ar grūtībām jauno procedūru īstenošanā, un prakse dažādos reģionos un pašvaldībās var ievērojami atšķirties. Portugāle varētu racionalizēt un uzlabot sava regulējuma efektivitāti, plašāk izmantojot *ex post* politikas novērtējumus, kā arī stiprinot ieinteresēto personu iesaisti un palielinot pārredzamību publiskās politikas sagatavošanā. Maksājumu kavējumi joprojām ir plaši izplatīti, jo īpaši Azoru salās un veselības aprūpes nozarē.
- (23) Portugāles uzņēmumi galvenokārt paļaujas uz banku aizdevumiem un iekšējo finansējumu. Pēdējos gados ir plašāk izmantoti citi finansējuma avoti, piemēram, riska un pašu kapitāls, taču tie joprojām ir ievērojami mazāk izplatīti nekā vidēji ES, un Portugāles kapitāla tirgi joprojām ir nepietiekami attīstīti. Portugāles iestādes uzsāka un pastiprināja vairākas iniciatīvas, piemēram, *Banco Português de Fomento* pārvaldīto kapitalizācijas un noturības fondu, jaunuzņēmumu atbalsta programmas vai programmas, kas vērstas uz konkrētām nozarēm, kā arī neseno kapitāla tirgu kodeksa pārskatīšanu. Tomēr ir vajadzīgs turpmāks progress, lai Portugāle sasniegtu Eiropas līdzbiedrus un piesaistītu vairāk privātā kapitāla ieguldītāju un investīciju, tostarp palielinot institucionālo ieguldītāju lomu un spējas un izstrādājot papildpensiju shēmas, kas varētu nodrošināt stabilu un nozīmīgu ilgtermiņa kapitāla avotu riska kapitāla un privātā kapitāla segmentiem. Tas varētu atbalstīt inovāciju, palielināt vietējo uzņēmumu spēju izvērst un paplašināt savu darbību, uzlabot vadības praksi un palielināt produktivitāti. Finanšpratība Portugālē ir vāja, un 2023. gada Eirobarometra aptaujā par finanšpratību tikai 16 % portugāļu saņēma augstu vērtējumu, kas ir otrs sliktākais rezultāts ES. Portugāle īstenoja vairākus pasākumus, lai novērstu šīs nepilnības, tostarp finanšpratības iekļaušanu skolu mācību programmās. Taču turpmāki centieni uzlabot finanšpratību valstī varētu veicināt ietaupījumu efektīvāku sadali un palīdzēt uzlabot uzņēmumu izpratni par katra pieejamā finanšu instrumenta sniegtajiem konkrētajiem ieguvumiem un radītajiem riskiem.

- (24) Tiesu sistēma kļūst efektīvāka, taču joprojām saskaras ar problēmām, kas saistītas ar ilgstošu tiesvedību un lielu neizskatīto lietu skaitu, jo īpaši administratīvajās un – mazākā mērā – nodokļu tiesās. Uzņēmumi ziņo, ka tiesu sistēmas neefektivitāte ir viens no galvenajiem šķēršļiem to darbībai ¹⁶. Portugālei būs svarīgi turpināt panākt progresu, samazinot neizskatīto lietu uzkrāšanos, kā arī to ilgumu gan pirmās instances, gan otrās instances tiesās, un nodrošināt pienācīgu resursu pieejamību tiesu sistēmai.
- (25) Investīcijas pētniecībā un izstrādē pēdējos gados ir palielinājušās, taču ar tām nepietiek, lai Portugāles valsts pētniecības un inovācijas sistēma sasniegtu ES vidējo rādītāju. Pētniecības un izstrādes izdevumu īpatsvars attiecībā pret IKP 2024. gadā palielinājās līdz 1,7 %, to veicināja privāto izdevumu pieaugums, savukārt publiskā sektora pētniecības un izstrādes intensitāte saglabājās stabila 0,6 % apmērā. Portugāles iestādes ir īstenojušas dažādas programmas pētniecības un inovācijas atbalstam, daudzas no kurām ir paredzēts pabeigt 2026. gadā. Lai gan no šīm programmām tiek gaidīti ilgstoši ieguvumi, pēc to termiņa beigām būtu vajadzīgi atbilstoši stimuli pētniecībai, izstrādei un inovācijai. To var atbalstīt, izvērtējot politiku, pievēršoties nozarēm ar vislielāko izaugsmes un pievienotās vērtības potenciālu un ņemot vērā reģionālās īpatnības. Šajā sakarā politikai būtu jāveicina efektīva tehnoloģiju un zināšanu nodošana starp uzņēmumiem un pētniecības centriem un jāuzlabo Portugāles uzņēmumu pētniecības un inovācijas spēja.

¹⁶ Pētījumi par uzņēmējdarbības statistiku, Konteksta izmaksas uzņēmumiem (*IaCC*), [Valsts statistikas institūts](#).

- (26) Portugāle joprojām ir ļoti atkarīga no importētā fosilā kurināmā. Tas rada būtiskas problēmas enerģētiskajai drošībai un padara Portugāli neaizsargātu pret cenu satricinājumiem. Transports ir nozare, kas rada vislielāko daļu no Portugāles siltumnīcefekta gāzu emisijām, un tas ir ļoti atkarīgs no importētās naftas, kas veidoja 93 % no transporta kopējā enerģijas galapatēriņa. Portugālē reģistrē ievērojamas fosilā kurināmā subsīdijas, neplānojot to pakāpenisku izbeigšanu līdz 2030. gadam. Konkrētāk, varētu uzskatīt, ka prioritāte ir pakāpeniski izbeigt fosilā kurināmā subsīdijas, kas mērķtiecīgi nerisina enerģētisko nabadzību un nereaģē uz bažām par enerģētisko drošību, kavē elektrifikāciju un nav būtiskas rūpniecības konkurētspējai. Portugāle nav veikusi pasākumus, lai pakāpeniski izbeigtu fosilā kurināmā subsīdijas, piemēram, ieviešot nodokļu samazinājumus un atbrīvojumus dīzeļdegvielai kravu pārvadājumu uzņēmumiem un sabiedriskajam transportam, kas turpina atkarību no fosilā kurināmā un mazina stimulus ilgtspējīgākiem transporta risinājumiem. Portugāle gūst panākumus elektromobilitātes veicināšanā un transportlīdzekļu parka dekarbonizācijā. Tomēr atbalsta pasākumi privātiem bezemisiju transportlīdzekļiem, tostarp komerciālajiem autotransporta līdzekļiem, nav pietiekami mērķorientēti. Progress dzelzceļa tīkla turpmākā attīstībā joprojām ir neliels. Lai gan sabiedriskais transports kopumā ir cenas ziņā pieejams, tā pieejamība lielpilsētu teritorijās ir nepietiekama un tīkls ārpus pilsētu teritorijām joprojām ir nepietiekami attīstīts, un piekļuve tam lauku apvidos ir ierobežota. Lai nodrošinātu starpreģionālo savienojamību, būtu ievērojami jāstiprina visi sabiedriskā transporta veidi, jo īpaši dzelzceļš. Tam varētu būt svarīga nozīme arī spiediena uz mājokļu cenām samazināšanā pilsētu centros un citu teritoriju pievilcības uzlabošanā.

- (27) Portugālē ir viena no dekarbonizētākajām elektroenerģijas sistēmām ES. Tomēr sarežģītas, ilgstošas un nepietiekami digitalizētas atļauju piešķiršanas procedūras joprojām palēnina, jo īpaši jaunas tīkla mēroga atjaunīgās enerģijas jaudas izvēršanu. Arī iedzīvotāju virzītu atjaunīgās enerģijas energokopienu attīstība joprojām ir ļoti ierobežota. Ievērojamais atjaunīgo energoresursu īpatsvars palīdz nodrošināt pieņemamas elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas, ņemot vērā pašreizējo konfliktu Tuvajos Austrumos. Tomēr ierobežotā nefosilā elastība un ierobežotie riska mazināšanas instrumenti padara Portugāli pakļautu elektroenerģijas cenu maksimumiem. Turklāt elektroenerģijas pirkuma līgumu izmantošana joprojām ir ierobežota. Stimuli turpmākai ilgtermiņa līgumu izstrādei palīdzētu padarīt tirgu stabilāku, nodrošinot attīstītājiem ilgtermiņa ieņēmumus. Tīkla jaudas ierobežojumi arvien vairāk ietekmē jaunu atjaunīgo energoresursu projektu pieslēgšanu, pieaugot to projektu skaitam, kuri gaida pieslēgumu, un ievērojamam piešķirtās jaudas apjomam, kas vēl nedarbojas. Lai gan ir veikti daži pasākumi esošās tīkla jaudas palielināšanai, Portugālei būtu jāpalielina pieejamās sadales tīkla jaudas pārredzamība, lai attīstītājiem būtu vieglāk plānot jaunus projektus un investēt tajos, kā arī jāveic pasākumi tīkla efektivitātes uzlabošanai, piemēram, atbalstot hibrīdprojektus un atturot no spekulatīviem pieteikumiem. Atļauju piešķiršanas procedūru problemātisko posmu novēršana un turpmākas investīcijas elektrotīklos, tostarp pārrobežu starpsavienojuma ar Spāniju pabeigšana, uzkrāšanas, pieprasījumureakcijas un citu elastības risinājumu veicināšana un tīkla turpmāka digitalizācija uzlabos tīkla noturību, stabilitāti un drošību un atbalstīs elektrifikācijas centienus.

- (28) Liela daļa Portugāles iedzīvotāju ir pakļauti enerģētiskajai nabadzībai. Neraugoties uz ievērojamo finansējumu, tostarp no ES budžeta, energoefektivitātes shēmas Portugālē joprojām saskaras ar īstenošanas kavējumiem sarežģītu un nestabilu programmu izstrādes dēļ. Portugāle nesen ir ieviesusi shēmu privātā finansējuma mobilizēšanai, lai gan tās izmantošana joprojām ir neskaidra. Lai samazinātu lielo atkarību no fosilā kurināmā ēkās un ierobežotu enerģijas patēriņu, Portugālei būtu jāpaātrina centieni energoefektivitātes jomā, uzlabojot shēmu izstrādi un finansējuma uzaicinājumu iepriekšēju plānošanu, stiprinot stimulus pamatīgai renovācijai, veicinot finansēšanas shēmas privāto investīciju piesaistīšanai, novēršot regulatīvos šķēršļus, jo īpaši daudzdzīvokļu ēkās un sabiedriskajās ēkās, un mērķtiecīgāk novirzot uz dotācijām balstītu atbalstu mazaizsargātām mājsaimniecībām, kuras saskaras ar enerģētisko nabadzību.
- (29) Lai gan Portugāle nav viena no lielākajām emitētājām ES, rūpniecības radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas būtiski nesamazinās. Energoietilpīgās nozares, piemēram, papīra, nemetālisko minerālu un rafinēšanas nozare, joprojām veido vairāk nekā pusi no kopējā rūpniecības enerģijas pieprasījuma. Sarežģīti tiesiskie regulējumi, kuros pārklājas pārvaldības līmeņi, ilgi atļauju piešķiršanas procesi, paredzamības trūkums un oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas (CCUS) un saistītās infrastruktūras tiesiskā regulējuma trūkums — tie visi ir šķēršļi grūti dekarbonizējamu nozaru dekarbonizācijai. Ņemot vērā Portugāles ievērojamo atjaunīgās enerģijas un citu neto nulles emisiju tehnoloģiju ieviešanu, kā arī ļoti dekarbonizētu elektroenerģijas sistēmu, tai ir labas iespējas stiprināt savu pozīciju neto nulles emisiju tehnoloģiju un ilgtspējīgu un aprītīgu materiālu ražošanas vērtības ķēdē. Portugāle varētu gūt labumu no mērķtiecīgāka atbalsta mazoglekļa rūpnieciskajiem procesiem un neto nulles emisiju tehnoloģiju ražošanai un ieviešanai, atbalstot inovāciju izvēršanu un piesaistot stratēģiskas mazoglekļa nozares, piemēram, akumulatoru, biometāna un atjaunīgā ūdeņraža nozari.

- (30) Portugālei ir ievērojami sliktāki rezultāti attiecībā uz aprites ekonomikas un atkritumu apsaimniekošanas rādītājiem gan salīdzinājumā ar ES mērķrādītājiem, gan ES vidējo rādītāju. Portugāle joprojām lielā mērā paļaujas uz sadzīves atkritumu apglabāšanu poligonos, un gandrīz divas trešdaļas atkritumu poligonu atrodas tuvu to ietilpībai; turklāt pastāv risks, ka netiks sasniegts ES 2035. gada mērķrādītājs samazināt atkritumu apglabāšanu poligonos līdz ne vairāk kā 10 %. Zināms progress ir panākts, īstenojot valstu un reģionālās iniciatīvas, tostarp 2026. gadā pieņemot jaunu aprites ekonomikas rīcības plānu, lai gan to ietekme vēl ir jāpierāda. Portugālei būtu jāturpina īstenot pašreizējo stratēģisko satvaru, un tā varētu gūt labumu no turpmāku reformu īstenošanas, tostarp stiprinot ekonomikas instrumentu izmantošanu, jo īpaši ieviešot obligātu modeli “cik izmet, tik maksā” attiecībā uz mājāsaimniecības atkritumiem. Nozarei ir vajadzīgas ievērojamas investīcijas, jo īpaši selektīvas atkritumu savākšanas un pārstrādes infrastruktūrā un atkritumu apstrādes iekārtu attīstībā vai modernizācijā, lai samazinātu atkritumu poligonos nonākošo un sadedzināto atkritumu apjomu; tā kā privātā atbalsta mobilizēšanai būs izšķiroša nozīme, lai uzlabotu atkritumu apsaimniekošanu un veicinātu pāreju uz aprites ekonomiku.
- (31) Portugāle saskaras ar ūdens trūkumu, jo īpaši dienvidu reģionos, ko daļēji izraisa neatbilstoša infrastruktūra, klimata pārmaiņas un liels pieprasījums. Turklāt starp pašvaldībām joprojām pastāv būtiskas ūdens cenu atšķirības, kas rada atšķirīgus un neproduktīvus patēriņa stimulus. Portugāle ir īstenojusi valsts ūdens resursu stratēģiju, taču joprojām pastāv būtiskas problēmas. Ūdensapgādes nozares pārvaldības racionalizēšana atbalstītu efektīvāku koordināciju starp valsts, reģionālo un vietējo līmeni. Pieprasījuma puses pasākumi, tostarp ūdens cenu reforma, palīdzētu uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu un nodrošināt kapitālu infrastruktūras modernizācijai, vienlaikus stimulējot saglabāšanu un ūdens izmantošanas efektivitāti un atkalizmantošanu. Ir vajadzīgas turpmākas investīcijas notekūdeņu savākšanā un attīrīšanā, tīkla noplūžu samazināšanā un ūdens kvantitātes un kvalitātes, tostarp pazemes ūdeņu ieguves, monitoringa stiprināšanā. Dabā balstīti risinājumi arī palīdzētu atjaunot ūdensobjektus un ainavu, mitrāju un upju, tostarp palieņu, dabisko aiztures spēju.

- (32) Portugāle ir īpaši neaizsargāta pret klimata pārmaiņām un ar tām saistītiem ekstrēmiem laikapstākļiem, piemēram, intensīviem sausuma periodiem, plūdiem, dabas ugunsgrēkiem un karstuma viļņiem. Tā kā šie notikumi ir vērojami arvien biežāk un to sekas kļūst arvien smagākas, ir jāveic dārgi rekonstrukcijas darbi un jāatjauno skartā infrastruktūra, tostarp kritiskā infrastruktūra. Tas ietekmē daudzas nozares, jo īpaši enerģētikas, lauksaimniecības, ūdensapgādes, mežsaimniecības, zivsaimniecības un akvakultūras nozari. Turklāt pašreizējais piekrastes aizsardzības līmenis nav pietiekams, lai novērstu lielākus ekonomiskos zaudējumus, ko rada piekrastes plūdi un erozija. Tāpēc Portugāle gūtu labumu no pienācīga un prognozējama finansējuma klimatnoturīgai kritiskajai infrastruktūrai, tostarp elektrotīkliem, dzelzceļiem un ūdensapgādei. Ņemot vērā intensīvos dabas ugunsgrēkus, būtu jāpaātrina meža politikas reformas, un Portugālei būtu jāturpina koncentrēties uz dzīvotspējīgu meža biomasas ekonomiskās vērtības ķēžu izveidi, vēl vairāk izmantojot bioekonomikas potenciālu, lai palielinātu konkurētspēju un ilgtspēju. Portugālei būtu lietderīgi izmantot strukturētu pieeju katastrofu riska finansēšanai un veicināt lielāku privātās apdrošināšanas segumu attiecībā uz zaudējumiem, kas saistīti ar dabas katastrofām, jo pašlaik Portugālē ir viens no zemākajiem apdrošināto ekonomisko zaudējumu īpatsvaram ES.

- (33) Portugāles veselības aprūpes sistēma uzrāda salīdzinoši labus rezultātus veselības jomā, taču joprojām pastāv problēmas nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai veselības aprūpei, jo īpaši pastāvīga darbinieku trūkuma dēļ, kas mazina Valsts veselības dienesta (*NHS*) efektivitāti. Portugāle pēdējos gados ir ieviesusi svarīgas reformas un ieguldījusi veselības aprūpes infrastruktūrā, tostarp izmantojot savu atveseļošanas un noturības plānu. Tomēr būtiskas problēmas saistībā ar vakancu aizpildīšanu un veselības aprūpes speciālistu noturēšanu *NHS* veicina ilgstošu gaidīšanas laiku un nevienlīdzīgu piekļuvi aprūpei. Sistēmas trūkumi galu galā vairāk skar grupas ar zemākiem ienākumiem un neaizsargātas grupas, jo tās savas veselības aprūpes vajadzību apmierināšanai bieži vien nevar atļauties vērsties pie privātiem pakalpojumu sniedzējiem. Attiecībā uz piekļuvi veselības aprūpei joprojām pastāv reģionālas atšķirības – ar lielākiem ierobežojumiem gan ļoti apdzīvotās vietās (kur pieprasījums pēc pakalpojumiem ir lielāks), gan attālās vietās, kurās vērojama demogrāfiskā lejupslīde (kur ar stimuliem nepietiek, lai piesaistītu vajadzīgo darbaspēku). Ierobežotā piekļuve un ilgais gaidīšanas laiks ir arī veicinājuši lielo personīgo maksājumu īpatsvaru veselības aprūpes vajadzību apmierināšanai. Neraugoties uz dažiem pasākumiem, kas ieviesti, lai novērstu darbinieku trūkumu, un vienlaikus nodrošinot *NHS* ilgtspēju, veselības aprūpes speciālistu darba apstākļu turpmāka uzlabošana varētu palīdzēt palielināt *NHS* karjeras pievilcību un uzlabot sistēmas efektivitāti.

- (34) Portugāle ir viena no ES dalībvalstīm, kas saskaras ar straujāku sabiedrības novecošanu, kas nozīmē ievērojamas un pieaugošas ilgtermiņa aprūpes vajadzības. Tomēr publiskās investīcijas ilgtermiņa aprūpē ir krietni zemākas par ES vidējo rādītāju, un ilgtermiņa aprūpes sniegšanas plānošana joprojām saskaras ar grūtībām. Ilgtermiņa aprūpes sniegšana ir vērsta uz aprūpi iestādēs, savukārt mājās un kopienā balstīti risinājumi varētu palīdzēt uzlabot cilvēku spēju dzīvot neatkarīgi. Visā valstī pastāv arī reģionālas atšķirības attiecībā uz piekļuvi kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei, un lauku apvidi ir īpaši nepietiekami nodrošināti. Portugāles līdz šim veiktie pasākumi (piemēram, neformālo aprūpētāju statusa uzlabošana un izmēģinājuma projekts par atbalsta pakalpojumiem mājās) nav bijuši pietiekami efektīvi vai arī to paredzētais tvērums ir bijis ierobežots. Atbalstot cenas ziņā pieejamus un uz vajadzībām orientētus risinājumus, tostarp stiprinot aprūpi mājās un kopienā balstītu aprūpi, uzlabojot plānošanu un novēršot reģionālās atšķirības, varētu palīdzēt nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei.
- (35) Ņemot vērā cilvēkkapitāla izšķirošo nozīmi Savienības konkurētspējas un stratēģiskās autonomijas uzlabošanā, Padome 2026. gadā ieteica dalībvalstīm rīkoties, lai steidzami risinātu ar cilvēkkapitālu saistītās strukturālās problēmas prasmju, izglītības un mācību jomā, kuras kavē konkurētspēju. Portugālei adresētie 2026. gada ieteikumi var palīdzēt īstenot Padomes ieteikumu par cilvēkkapitālu Savienībā.

- (36) Neraugoties uz pozitīvām norisēm darba tirgū pēdējos gados, Portugāle saskaras ar pastāvīgu prasmju neatbilstību. To veicina izglītības un apmācības neatbilstība darba tirgus vajadzībām, kā arī nepietiekami rezultāti pieejamā darbaspēka prasmju pilnveidē un pārkvalifikācijā, neraugoties uz pasākumiem, kas veikti pareizajā virzienā, piemēram, digitālo kompetenču apguve. Tā rezultātā galvenajās nozarēs (piemēram, IKT, būvniecībā, veselības aprūpē un tieslietās) trūkst darbaspēka, un uzņēmumi ziņo par grūtībām atrast pieejamus darbiniekus ar atbilstošo prasmju kopumu. Efektīvāka un mērķtiecīgāka aktīva darba tirgus politika, jo īpaši attiecībā uz jauniešiem, arī palīdzētu samazināt prasmju neatbilstību un atvieglotu šīs grupas piekļuvi darba tirgum. Vienlaikus Portugāles produktivitāti un konkurētspēju joprojām ierobežo pieaugušo iedzīvotāju zemais prasmju līmenis. Daļība pieaugušo izglītībā joprojām ir salīdzinoši zema, jo īpaši tālākajos reģionos. Prasmju apzināšanas rīku izmantošana varētu mazināt neatbilstības, labāk saskaņojot terciārās izglītības, PIA un pieaugušo izglītības piedāvājumu ar darba tirgū vajadzīgajām prasmēm. Turklāt rezultātu uzlabošana un līdzdalība pieaugušo izglītībā varētu palīdzēt uzlabot prasmju līmeni tajās iedzīvotāju grupās, kurās tas ir zemāks, kā arī nodrošināt pieejamajam darbaspēkam prasmes, kas vajadzīgas mainīgajā ekonomikā.

- (37) Portugāle pēdējās desmitgadēs ir guvusi ievērojamus panākumus izglītības līmeņa paaugstināšanā. Turklāt izglītību un apmācību priekšlaicīgi pametušo īpatsvars ir pastāvīgi samazinājies un atbilst ES 2030. gada mērķrādītājam, savukārt dalība agrīnajā pirmsskolas izglītībā un aprūpē joprojām krietni pārsniedz ES vidējo rādītāju. Tomēr ir vērojama satraucoša tendence pamatprasmju apguvē skolās. Laikposmā no 2018. gada līdz 2022. gadam to skolēnu īpatsvars, kuriem ir vājas sekmes matemātikā, lasīšanā un dabaszinātnēs, palielinājās, savukārt to skolēnu īpatsvars, kuriem ir vislabākās sekmes, samazinājās. Turklāt izglītības rezultāti joprojām ir nevienmērīgi skolēniem no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides, kuriem, visticamāk, ir sliktāki rezultāti (piemēram, 47 % skolēnu zemākajā sociālekonomiskajā slānī ir sliktāki rezultāti matemātikā salīdzinājumā ar 30 % kopumā). Ārvalstu izcelsmes studentiem ir arī vidēji zemāki izglītības rezultāti kopā ar augstākiem paturēšanas un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas rādītājiem laikā, kad viņu īpatsvars ir palielinājies līdz aptuveni 14 % no studentu skaita pamatizglītībā un zemākā līmeņa vidējā izglītībā. Vienlaikus izglītības sistēmā joprojām trūkst skolotāju, un pastāv risks, ka tas vēl vairāk ietekmēs izglītības kvalitāti un iekļautību. Šo jautājumu risināšana ir būtiska, lai atbalstītu prasmju attīstību, vienlīdzīgas iespējas un sociālo kohēziju.

- (38) Portugālē tika reģistrēts viens no lielākajiem mājokļu nominālo cenu kumulatīvajiem pieaugumiem ES pēdējo desmit gadu laikā, kas kopš 2015. gada ir vairāk nekā divkārtšojies. Spiediens uz pieejamību cenas ziņā ir daudz lielāks piekrastes un pilsētu teritorijās. Joprojām pastāv strukturāla nelīdzsvarotība starp piedāvājumu un pieprasījumu. Portugālē ir salīdzinoši liels to mājokļu īpatsvars, kas netiek izmantoti kā galvenā dzīvesvieta, un ievērojams skaits neapdzīvotu un pamestu īpašumu. Pāreja no darījumu nodokļiem uz regulāriem nodokļiem, tostarp atjauninot īpašuma nodokļu vērtību, varētu stimulēt mājokļu īpašniekus laist tirgū nepietiekami izmantotus īpašumus un stimulēt mājokļu mobilitāti. Investīcijas sociālajos mājokļos pēdējos gados ir ievērojami palielinājušās, ko daļēji atbalsta Savienības finansējums. Tomēr pašreizējie dati par cenas ziņā pieejamiem mājokļiem un sociālajiem mājokļiem joprojām ir zemāki par ES vidējo rādītāju. Lai gan publiskās investīcijas joprojām ir ļoti svarīgas, privātā sektora līdzdalība ir būtiska, lai palielinātu būvniecību un apmierinātu pieprasījumu, tostarp trešā sektora nodrošinātos risinājumus, piemēram, kooperatīvos mājokļus. Lai palielinātu cenas ziņā pieejamu un sociālo mājokļu piedāvājumu, ir jāņem vērā teritoriālās dimensijas un iekļaušanas un nenošķiršanas principi. Līdztekus pakāpeniskam piedāvājuma pieaugumam mājokļa pabalsti var sniegt pagaidu atvieglojumu neaizsargātām mājtsaimniecībām, lai gan esošās shēmas gūtu labumu no uzlabotas mērķorientēšanas. Tajā pašā laikā turpina pieaugt bezpajumtniecība un citi atstumtības veidi mājokļa jomā, un pastāv reģionālas atšķirības attiecībā uz to, cik efektīvi tie tiek risināti. Portugāle savā mājokļu politikā nepietiekami izmanto regulārus *ex post* novērtējumus un vajadzību kartēšanu. Izmantojot Tehniskā atbalsta instrumentu (TAI), Portugāle saņems atbalstu, lai izveidotu valsts modeli mājokļu datu pārvaldībai un vadībai, kam būtu jāpalīdz stiprināt pašreizējās un turpmākās mājokļu politikas novērtēšanu un uzraudzību, kad tā tiks pilnībā īstenota. Pašreizējā koordinācija starp centrālajām un vietējām iestādēm, kā arī koordinācija starp mājokļu, pilsētu, telpisko un transporta plānošanu joprojām ir sadrumstalota. Turklāt investīciju un finansēšanas mehānismi galvenokārt ir *ad hoc* mehānismi.

- (39) Ņemot vērā ciešās savstarpējās saiknes starp eurozonas dalībvalstu tautsaimniecībām un to kolektīvo devumu ekonomiskās un monetārās savienības darbībā, Padome eurozonas dalībvalstīm 2026. gadā ieteica rīkoties, tai skaitā izmantojot ANP, lai īstenotu 2026. gada ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku. Attiecībā uz Portugāli 1. ieteikums palīdz īstenot pirmo, otro un trešo ieteikumu par eurozonu, 2. ieteikums palīdz īstenot ceturto ieteikumu par eurozonu, 3. ieteikums palīdz īstenot septīto, devīto un vienpadsmito ieteikumu par eurozonu, 4. ieteikums palīdz īstenot otro un septīto ieteikumu par eurozonu un 5. ieteikums palīdz īstenot piekto un sesto ieteikumu par eurozonu,

AR ŠO IESAKA Portugālei 2026. un 2027. gadā rīkoties šādi.

1. Kaut tiek atzīts, ka Portugālē budžeta stāvoklis ir ar pārpalikumu vai tuvu līdzsvaram, nodrošināt, ka neto izdevumi atbilst maksimālajiem pieauguma tempiem, ko Padome ieteica 2025. gada 21. janvārī, ņemot vērā novirzi, ko Komisija reģistrējusi 2025. gadā un ko tā prognozējusi 2026. gadam attiecībā pret ieteikto neto izdevumu maksimālo apjomu, vienlaikus izmantojot Padomes aktivizētajā valsts izņēmuma klauzulā paredzēto elastību. Palielināt kopējos aizsardzības un drošības izdevumus un gatavību, vienlaikus nodrošinot parāda ilgtspēju un izdevumu efektivitāti, kā arī pakāpeniski pielāgojot budžetu, lai uzturētu strukturāli lielākus aizsardzības izdevumus. Nodrošināt, ka pasākumi, kas veikti, lai mazinātu enerģijas cenu kāpuma ietekmi, ir pagaidu pasākumi, kas vērsti uz neaizsargātu mājāsaimniecību aizsardzību vai energoietilpīgu uzņēmumu vajadzību risināšanu, saglabā stimulus taupīt enerģiju, un ka to fiskālās izmaksas ir saderīgas ar saistībām saskaņā ar ES fiskālo sistēmu. Veikt pasākumus pensiju sistēmas vidēja termiņa fiskālās ilgtspējas nodrošināšanai un sekmēt papildpensiju shēmas. Uzlabot nodokļu sistēmas efektivitāti, jo īpaši racionalizējot nodokļu izdevumus.
2. Nodrošināt saskaņā ar Atveseļošanas un noturības mehānismu īstenoto reformu un investīciju nepārtrauktību. Paātrināt kohēzijas politikas programmu īstenošanas centienus, attiecīgā gadījumā balstoties uz pārdali stratēģiskajām prioritātēm un elastības iespējām, par kurām panākta vienošanās kohēzijas politikas satvara vidusposma pārskatīšanā.
3. Vienkāršot regulējumu, uzlabot regulatīvo instrumentu īstenošanu un koordināciju starp publiskās pārvaldes līmeņiem. Samazināt administratīvo slogu uzņēmumiem, likvidējot šķēršļus rūpniecības licencēšanai un citus šķēršļus to spējai paplašināties. Veicināt privātās investīcijas riska kapitālā un privātā kapitālā vietējiem uzņēmumiem un turpināt uzlabot finanšprātību. Vēl vairāk palielināt administratīvo tiesu un nodokļu tiesu efektivitāti, lai samazinātu tiesvedības ilgumu. Saglabāt ar investīcijām saistītās ekonomikas politikas orientēšanu uz pētniecību un inovāciju.

4. Paātrināt transporta dekarbonizāciju, jo īpaši pakāpeniski atceļot fosilā kurināmā subsīdijas un stiprinot sabiedriskā transporta tīklu. Veicināt ilgtermiņa līgumus, paātrināt investīcijas elastības risinājumos un nodrošināt paredzamu tiesisko regulējumu. Stiprināt elektroenerģijas pārvades un sadales tīkla jaudu, tostarp pārrobežu elektroenerģijas starpsavienojumos, un uzlabot pieslēguma procedūras. Paātrināt energoefektivitātes renovāciju, novēršot regulatīvos un administratīvos šķēršļus un pievēršoties māsaimniecībām, kuras saskaras ar enerģētisko nabadzību. Veicināt rūpniecības dekarbonizāciju. Palielināt atkritumu apsaimniekošanas jaudu, atkritumu rašanās novēršanu, reciklēšanu un atkalizmantošanu. Uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu un racionalizēt ūdensresursu pārvaldību. Uzlabot ūdensefektivitāti un izstrādāt dabā balstītus risinājumus. Novērst ar klimatu saistītos riskus, stiprinot mežu un zemes ilgtspējīgu apsaimniekošanu, paātrinot kritiskās infrastruktūras klimatdrošināšanu un veicinot lielāku privātās apdrošināšanas segumu pret zaudējumiem, kas saistīti ar dabas katastrofām.
5. Nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei, jo īpaši risinot jautājumu par veselības aprūpes personāla trūkumu, vienlaikus saglabājot Valsts veselības dienesta ilgtspēju. Nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei, tostarp novēršot reģionālās atšķirības un stiprinot mājās un kopienā balstītus aprūpes risinājumus. Risināt prasmju neatbilstības problēmu un uzlabot prasmju līmeni, tostarp sekmējot dalību pieaugušo izglītībā un padarot izglītību, apmācību un pieaugušo izglītību atbilstošāku darba tirgus vajadzībām. Veicināt labākus izglītības rezultātus, jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošiem skolēniem.

6. Risināt jautājumu par mājokļu pieejamību un cenas pieņemamību, jo īpaši radot stimulus efektīvāk izmantot mājokļu fondu, tostarp pārkalibrējot nodokļu struktūru. Vēl vairāk paplašināt mājokļu piedāvājumu, tostarp cenas ziņā pieejamu un sociālo mājokļu piedāvājumu. Stiprināt mājokļu politikas koordināciju un pārvaldību, kā arī integrētu pilsētu, telpisko un transporta plānošanu.

Briselē,

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs/priekšsēdētāja*
